

УДК 82.09-051Г.Кочур:821.13.03=161.2

УКРАЇНСЬКО-РОМАНСЬКІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ВІДНОСИНИ У КРИТИЦІ І БІБЛІОГРАФІІ ГРИГОРІЯ КОЧУРА

Олександр Чередниченко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
бульв. Тараса Шевченка, 14, Київ, Україна, 01601;
e-mail: o-cherednychenko@ukr.net*

Розглянуто роль Г. Кочура як критика перекладу творів з романських літератур. Доведено, що статті Г. Кочура стали вагомим внеском не лише у критику, але й в історію і теорію перекладу.

Ключові слова: романські літератури, рецензія, рецепція, перекладацька інтерпретація.

Загальновідомо, що Григорій Кочур був блискучим перекладачем з багатьох мов, у тому числі романських (латинської, іспанської, італійської і французької), про це чимало сказано і написано у науковій літературі. Водночас він був вдумливим критиком перекладів, які належали перу інших майстрів, і ця друга його іпостась є менш відомою широкому загалові. Завдяки публікації Кочурових рецензій, вступних статей і оглядів у другому томі його літературної спадщини [1], з'явилася можливість уважніше поглянути на другу грань таланту Майстра – знавця оригінальної й перекладної літератури, критика і бібліографа. У цій розвідці зосередимо увагу на тому, що писав Г. Кочур про переклади творів романських літератур.

Зацікавлення римською літературою, яке йде від Учителя Миколи Зерова, знайшло відображення у відгуку Г. Кочура на видання Львівського університету до 2000-ї річниці від народження Овідія, яку відзначали у березні 1958 р. Високо оцінивши працю львівських філологів з дослідження й популяризації творчості римського поета, Г. Кочур акцентує необхідність видати том вибраних поезій Овідія, куди б увійшли найкращі зразки його творчості, та перевидати всі переклади М. Зерова з римських поетів, адже, за його словами, “це поки що вершина того, чого досягло українське перекладне мистецтво в галузі засвоєння римської поезії”.

Наприкінці рецензії автор спиняється на перекладах творів Овідія, вміщених в ювілейному збірнику. Йдеться про “Лист Дідони до Енея”, “Палії” (уривок з “Фастів”) у перекладі М. Білика та епізод з “Метаморфоз” (“Дедал та Ікар”) у перекладі Ю. Кузьми. На думку Г. Кочура, перекладачі досягли чималої точності у відтворенні оригіналу, проте “переклади були б досконаліші, якби автори їх більш уваги приділяли техніці вірша. Треба уникати,– пише він,– непоправних наголосів (спал ять, зненавідів) – справжнього лиха західноукраїнських літераторів. Нарешті, особливо треба стеретись того, щоб на догоду ритмові не порушувати природного для розмовної мови порядку слів, не створювати штучних або неприродних конструкцій на взірець хоча б таких:

Ті, що читаєш, слова є вже останні мої...

Або:

*Як твоє серце бажає війни, теж Іюл, як нагоди,
Хоче, щоб він власноруч міг перемогу здобути.*

Важко цей останній дистих зрозуміти без оригіналу” [2, с. 620–621].

Своїми міркуваннями рецензент закликає перекладачів дбати про природність та прозорість мови перекладу і при цьому зберігати найважливіші риси поетичної форми оригіналу. Таке побажання висловлено у рецензії на переклади античної поезії, вміщені у третьому випуску збірника “Питання класичної філології” Львівського університету. “Не треба, – пише Г. Кочур, – обмежуватись філологічною інтерпретацією, а докладати зусиль, щоб переклад мав самостійне звучання. Слід більше дбати про звучання вірша, уникаючи таких, наприклад, звукосполучень, як “ти ж вже” або “цим й вдовольняйся” (переклад Ю. Кузьми). Не зловживати правом на “поетичну вільність”, а домагатися найбільшої невимушеності й природності мови. Навіщо писати (як це зробив П. Стрільців) “Чужим щоб не кортіло чванитись добром”? Адже природніший був би такий порядок слів: “Щоб не кортіло чванитись чужим добром”. [...] Не слід було б так педантично дотримуватись “правильного гексаметру”: це і ритм робить одноманітним, і часом спричиняється до штучності та скованості мови. Перекладати Горація або наслідувати Анакреона римованим віршем хоч і можна, але необов’язково: адже в оригіналі рим нема, а рима часом також призводить до певної штучності в мовній конструкції. Перекладаючи, не варто модернізувати лексику, як це інколи робить М. Білик, доходячи часом до макаронізмів: у його перекладі студентської пісні “Gaudeamus” фігурують не тільки *аспірант*, але й *вузи*. А “вуз” – це все ж таки “высшее учебное заведение”. Правда, на комічний ефект такий переклад може розраховувати, але навряд чи це входило в його наміри” [3].

У розвідці “Літературна доля Вергілія” Г. Кочур розмірковує про значення творчості римського поета для світової і, зокрема, української культури. Як вірець поетичного мистецтва, Вергілій відіграв визначну роль у становленні національних поетичних шкіл від Середньовіччя і аж до XVIII ст. Його твори вивчали у школах, переказували і наслідували у багатьох літературах. Однак у добу Романтизму і пізніше Вергілій став об’єктом нещадної критики. Йому закидали фальш і лицемірство придворного поета, твори якого, попри художню майстерність, позбавлені органічності й оригінальності у порівнянні з творами Гомера, які вийшли зі справжньої народнопоетичної традиції.

Г. Кочур з повагою ставиться до критичної думки щодо Вергілія, яку висловлювали німецькі філософи Гегель, Шеллінг Гердер, а також російський літературознавець М. Белінський, вбачаючи у ній оцінку загальнішої проблеми взаємин поета і влади. Він цитує М. Зерова, шанувальника і перекладача Вергілія, який 1924 р. у коментарі до своєї збірки “Камена” хоч і визнав чимале стилістичне значення “римських майстрів” для нашої поетичної мови, проте зробив застереження: “Правда, римська Камена ніколи не досягла верховин еллінської Музи: їй бракувало безпосередності й самородної оригінальності останньої, і багацько цінителів уважало її твори занадто штучними і холодними...” [4, с. 673].

Поза тим Г. Кочур полемізує з львівським професором С. Лур'є, який у статті “Пушкин и русские революционеры-демократы о Вергилии и Овидии”, згадавши “Енеїду” І. Котляревського, стверджує, що скептичне ставлення до Вергілія характеризувало українську літературу вже на зорі її виникнення. За Г. Кочуром, “тут подвійна неточність. Одне, що “зоря виникнення української літератури” зайнялась за кілька століть перед появою Котляревського, більше того – й автори середньовічних шкільних поетик, і Скворода виявляють добру обізнаність із творчістю Вергілія; шанобливе посилання на нього й коментування не містять у собі й натяку на скептичне ставлення. І друге: сам факт травестування “Енеїди” аж ніяк не свідчить про скептичне ставлення Котляревського до Вергілія... Хоч Котляревський і не залишив нам прямої оцінки Вергілієвої поеми, можемо згадати тут Шевченкову повість “Близнець”, герой якої читає паралельно оригінал і травестію, однаково захоплюючись тим і тим” [4, с. 674–675].

Відповідаючи на поставлене С. Лур'є питання про Вергіліїв “конформізм”, Г. Кочур пише: “Якщо сприймати її (“Енеїду”).– **О. Ч.**) як твір лицемірний і фальшивий, то марні були б тоді всі розмови про високу художню майстерність. Про довершеність поетичної мови. То байка, що твір може триматися лише завдяки своїм формальним якостям. Якщо наміри, якими керувався поет, ганебні і якщо ні серцеві, ні розумові нічого не промовляють думки й емоції, втілені у творі, то трупом тхнути-ме від усіх тих “розкішних гекзаметрів” і нітрохи не радуватиме й не переконуватиме краса “досконалого словесного виразу” [4, с. 677]. Вочевидь, не можна не погодитися з цією думкою критика.

У літературно-критичному доробку Г. Кочура чимало студій присвячено творам іспанської, латиноамериканської, провансальської та французької літератур. Він відгукувався практично на всі події, пов'язані з виходом у світ українських перекладів цих творів або з театральними постановками на їх основі. У розвідках “Великий драматург” і “Геній іспанської драматургії” йдеться про багату літературну спадщину Лопе де Веги, зокрема про його п'єси “Овеча криниця” і “Собака на сні”, які неодноразово ставилися на сцені українських театрів. До 400-річчя митця український читач дістав нове видання двох шедеврів Лопе де Веги, які вийшли у перекладі М. Лукаша. Як зазначає Г. Кочур, переклад “точно відтворює всю ритмічну різноманітність оригіналу, передає своєрідність мови, невимушеність діалогів” [5, с. 772]. Вказуючи на внесок Лопе де Веги у демократизацію літератури, Г. Кочур принагідно згадує І. Франка, який вважав іспанського драматурга одним “з найбільших гуртівників літературних тем та форм”, одним “з наймогутніших посередників у міжнароднім обміні літературного добра” [5, с. 771].

Предметом двох інших розвідок на тему іспанської літератури став Сервантес і його “Дон Кіхот”. Г. Кочур слушно зауважує, що український читач досить пізно дістав змогу ознайомитися з романом Сервантеса рідною мовою. Першою спробою інтерпретації “Дон Кіхота” стало Франкове перевіршування основних епізодів роману, що з'явилося 1891 р. Ця переробка, безперечно, виконала своє просвітницьке завдання, оскільки ознайомила цільову аудиторію з сюжетом та ідейною спрямованістю твору, які також розглянуто у Франковій передмові. Над власне перекладом “Дон Кіхота” працював сучасник І. Франка Володимир Самійленко, але його рукопис зник безслідно.

За свідченням Г. Кочура, у пожовтневий період роман Сервантеса уперше з'явився 1927 р. Переклад, який зробив Микола Іванов, перевидавався ще двічі – 1935 і 1936 рр. На жаль, попри компетентність перекладача в іспанській мові, його версія особливим стилістичним блиском не відзначалася, крім того, була неповною, адаптованою і спрощеною. Вона давала уявлення не так про роман, як про його сюжет, точніше – про основну його сюжетну лінію. Проте цей переклад відіграв свою позитивну роль в історії українського сприйняття “Дон Кіхота”, адже довгий час він лишився єдиною доступною версією роману (Франкова переробка була бібліографічним раритетом, поки 1953 р. не ввійшла до двадцятитомного видання його творів).

Потребу в повній українській версії “Дон Кіхота” не задовольнив переклад В. Козаченка і Є. Кротевича, опублікований 1955 р., який, за слушним зауваженням Г. Кочура, не міг викликати захоплення через те, що був зроблений не з оригіналу, а з його російського перекладу Н. Любимова. Такий спосіб перекладання загалом неприйнятний. Саме тому критик висловив сподівання на швидке завершення праці М. Лукаша над перекладом роману. На жаль, цьому не судилося бути, і переклад “Дон Кіхота” вже після смерті М. Лукаша завершив його учень А. Перепада. Проте надруковані за життя М. Лукаша розділи давали підстави говорити, що “власне кажучи, перший український переклад Сервантесового роману відповідає всім найсуворішим вимогам, позначений глибиною проникнення в оригінал і рисами надзвичайної словесної майстерності [...] Ми аж тепер дістаємо переклад, здатний витримати порівняння з найвидатнішими спробами засвоєння великого роману в європейських літературах” [6, с. 775].

Заслуговує на увагу стаття-передмова Г. Кочура “Сервантес і його “Дон Кіхот”, написана до повного перекладу роману М. Лукаша–А. Перепаді, у якій автор, аналізуючи фабулу роману і явище донкіхотства, подає приклади його рецепції у світовій літературі. Він зіставляє оцінки образу Дон Кіхота, присутні у відгуках відомих письменників і науковців: Г. Гайне (передмова до німецького видання твору), І. Тургенева (промова “Гамлет і Дон Кіхот”), Ф. Достоевського (“Дневник списателя”), Т. Манна (“Мандрівка по морю з Дон Кіхотом”), М. Унамуно (“Життя Дон Кіхота і Санча”) та ін. Всі вони відзначали гуманістичні ідеї роману Сервантеса, в якому філософія донкіхотизму постає як своєрідна протипага суспільству циніків.

Не оминає Г. Кочур і прикладів поетизації образу Дон Кіхота у світовій літературі, згадуючи про його втілення у віршах іспанською, польською, російською, українською і французькою мовами. Він, зокрема, наводить уривки з поезій поляка Ц. Норвіда, українця Б. Грінченка і повний текст сонета П. Верлена у перекладі М. Лукаша:

*О Дон Кіхоте, мій натхненнику Богеми!
Хай з тебе юрмами глузують мудраки,
А нам твоє життя понад усі поеми:
Не мали рації, їй-Богу, вітряки!*

Закінчуючи роздуми про долю українського “Дон Кіхота”, Г. Кочур зауважує, що “Лукаш мав усі дані для досконалого перекладу цього твору – бездоганне знання мови оригіналу, віртуозне володіння всіма скарбами мови української, великий досвід та, крім того, ще якусь духовну близькість до обох головних героїв роману. Але й завершувач його праці [...] пройшов, так би мовити, школу Лукаша, пройнявся

духом і засвоїв стилістичну манеру свого попередника. Анатоль Перепадя уважно, подослідницьки проаналізував і систематизував словниковий запас Лукашевого “Дон Кіхота”, всі його лексичні скарби і повністю використав їх при тлумаченні розділів, що їх Лукаш перекласти не встиг. Стали в пригоді і Лукашеві знахідки, що їх він залишив при підготовчій роботі на берегах оригіналу або на закладках між сторінками, пов’язані з грою слів, колоритними реаліями та яскравими епітетами, прислів’ями та приказками, характерними прізвиськами тощо. Наш читач уперше дістає до рук повний переклад, гідний великого оригіналу, який він відтворює” [7, с. 787].

Чільне місце в літературно-критичній спадщині Г. Кочура посідає італійська література. Критика цікавила історія засвоєння українською культурою творів класиків цієї літератури – Дж. Боккаччо, Данте, Дж. Леопарді. Демонструючи глибокі знання змісту оригіналів та особливостей їхньої мови (без чого взагалі неможливо оцінювати якість перекладного твору), Г. Кочур дає точну характеристику типу перекладацької інтерпретації та її ролі в українській культурі. У передмові до Лукашевого перекладу “Декамерона” Г. Кочур спиняється на інших його українських версіях і згадує про невідомого автора кінця XVII або початку XVIII ст., який переказав силабічними віршами першу новелу четвертого дня про трагічну історію кохання Гізмонди та Гвіскардо. Цю українську переробку було здійснено на основі польської також віршованої переробки, що належала відомому поетові і дипломатові Я. Морштині. Ця версія, звісно, не збрала ім’я Боккаччо відомим в Україні.

1879 р. спробу українського перекладу “Декамерона” зробив Михайло Подолинський, який надрукував у львівській газеті “Правда” початок вступу (опис чуми). Г. Кочур характеризує цей переклад як “несміливу спробу”, яка стоїть на рівні тодішньої перекладацької літературної мови в Галичині, як “нездійснений намір по-знайомити українських читачів з твором Боккаччо” [8, с. 808].

Згадуючи перший повний український переклад “Декамерона” (двотомне видання 1928 р.), Г. Кочур зауважує, що Л. Пахаревський і П. Майорський зробили його не з оригіналу, а з французького перекладу, заглядаючи, до того ж, і в російський переклад О. Веселовського. Редактори (першого тому С. Родзевич, другого – П. Мохор) звіяряли виготовлений у такий спосіб переклад з італійським оригіналом. Канцони переклав Марко Вороний, передмову (і досить змістовну) написав В. Державін. Видання (тираж 5000), як на свій час, було непогане, трапляються місця, перекладені навіть точніше, ніж у О. Веселовського, відновлені деякі пропуски, що внаслідок цензурного втручання залишилися у його перекладі. Але, за висновком Г. Кочура, досконалим це видання й не могло бути: надто вже кручений шлях виникнення цього перекладу позбавив його стилістичної єдності, єдиного мовного обличчя. Перекладачі й редактори намагалися в міру можливості сумлінно передати зміст, і такої мети вони досягли. Художня своєрідність і барвистість “Декамерона” значною мірою залишилася поза можливостями перших його українських інтерпретаторів [8, с. 808–809].

Представляючи читачеві Лукашевий переклад “Декамерона”, автор передмови вказує на те, що він позначений рисами архаїзації і в лексиці, і в синтаксичних конструкціях. Г. Кочур передбачає запитання “Навіщо це?” і не виключає заперечень – адже навіть переклад О. Веселовського викликав безпідставний докір автора передмови до видання 1955 р., який вважав, що перекладач “несколько излишне архаизировал язык перевода”.

Однак, на погляд Г. Кочура, шлях, який обрав М. Лукаш, хоч найскладніший, але найбільш доцільний. Адже нікому й на думку не спаде дорікати авторові історичного роману, що його герої, представники віддаленого від нас часу, говорять не як наші сучасники, що письменник у міру своїх знань і вміння намагається перенести нас у мовну атмосферу старовини. До цього прагнув і перекладач “Декамерона”. Він мав на це тим більше підстав, що й мова оригіналу – це зовсім не “звичайна розмовна мова”... Мовний конгломерат “Декамерона” мало чим поступається конгломератові сюжетному, і запровадження в жанр новели, скажімо, класичного “ціцеронівського періоду” було вже порушенням норм живої розмовної мови. Перекладач, який би хотів осучаснити мову “Декамерона”, допустився б спрощення й спотворення стилістичного обличчя твору. І справді, коли для сучасного італійського читача існує досить істотна відмінність між мовою Дж. Боккаччо і мовою першого-ліпшого нинішнього новеліста, то чому ж у перекладі ця дистанція повинна стиратись, об’єднуючись в одному понятті сучасної мови [8, с. 809].

На підкріплення своєї позиції щодо шляхів розв’язання проблеми часової дистанції оригіналу і перекладу Г. Кочур наводить приклади з польської і української перекладних літератур, посилаючись, зокрема, на зауваги М. Рильського до його ж перекладу “Роману про Трістана та Ізольду” Ж. Бедье (1928). У передмові до видання 1957 р. М. Рильський наголосив на тому, що “певна старовинність лексики, стилю, синтаксису в працях такого типу – не тільки право, але й обов’язок перекладача”. До цього слушного зауваження Г. Кочур додає, що “перекладач тільки тоді повинен користуватися з цього права і тільки тоді брати на себе цей обов’язок, коли він бездоганно знає рідну мову не лише в сучасній її стадії, а й в історичному розвитку. Може, тому архаїзовані переклади – досить рідке явище” [8, с. 809].

На думку критика, “Декамерон” в інтерпретації М. Лукаша свідчить, що перекладач володіє всіма ресурсами української стилістики, відтворюючи всю барвистість і примхливу рясноту мови оригіналу. При цьому він не втрачає такту і не перетворює свій переклад на збірку мовних раритетів. Читач сприйме його легко й не буде змушений шокроком вдаватися до спеціальних словників чи робити лінгвістичні дослідження. Тут і далі Г. Кочур ставить надзвичайно важливу проблему меж прагматичної адаптації перекладу, яку й дотепер повністю не розв’язано. “Занадто часто, – пише він, – повторюють формулу, що набула вже сумнівної слави: “Наш читач цього не розуміє”. Скільки турбот викликає той читач, а чи не доведеться йому, бідолашному, подумати? А чи не буде він, боронь боже, змушений зазирнути до словника? Мені здається, не треба кривдити читача. І перекладач “Декамерона” якраз має рацію у своєму довірі до серйозного, дійсного, а не видуманого непроханими опікунами читача, – уникаючи надмірної антикваризації, він одночасно далекий від найменшого спрощення й фальшивої загальноприсутності” [8, с. 810]. Слід зазначити, що більшість цих слів цензура не пропустила у виданні “Декамерона” 1964 р.

Питання засвоєння Дантової творчості в українській літературі було детально проаналізовано у ґрунтовній розвідці “Данте в украинской литературе”, опублікованій 1971 р. у московському виданні “Дантовские чтения”, і у нотатках (під тією ж назвою) до 700-річчя великого італійського поета, які надруковано 1965 р. Г. Кочур простежує історію українських інтерпретацій Данте, починаючи її з аналізу присутності Дантівської теми в українській літературі – від Т. Шевченка, П. Куліша, І. Франка, Лесі

Українки до П. Тичини. Автор згадує про публікацію у львівському часописі “Правда” 1892–1896 рр. десяти перших пісень “Пекла” у перекладі В.Сивенького (псевдонім В.Самійленка), який було зроблено п’ятистопним ямбом без рими і який отримав зневажливий відгук М. Драгоманова. Г. Кочур визнає наявність у цьому перекладі істотних вад, невинуватих дописок (як-от з’ява “мисливського мотиву”), однак вважає відгук М. Драгоманова несправедливим. Він пояснює огріхи перекладу різними причинами: це була перша велика робота перекладача, робота виняткової складності, яка вимагала і більшого досвіду, і більшої філологічної підготовки, і більших витрат часу і праці. Крім того, поетична індивідуальність В. Самійленка не зовсім відповідала поезії Данте: поет, схильний до м’якого гумору, він пізніше знайшов себе в іншій галузі – як блискучий перекладач Мольєра і Беранже. Втім переклад В. Самійленка з Данте викликав значний інтерес, особливо після окремого видання 1902 р., і саме він проклав дорогу для пізніших перекладачів. Тому, вважає Г. Кочур, потрібен був не розгромний відгук, а серйозний, докладний розгляд як хиб, так і достоїнств перекладу [9, с. 817–818].

Г. Кочур віддає шану І. Франку як найбільшому в свій час популяризатору Данте в Україні. Перші переклади І. Франка, зроблені, очевидно, з німецьких перекладів і датовані приблизно 1878–1880 рр. (зокрема, уривки з I і XXXIII пісень “Божественної комедії”) відрізняються від перекладів В. Самійленка римованим віршем, що зберігає форму терцини. Італійську силабіку І. Франко передає за німецькою і російською традиціями п’ятистопним ямбом, замінюючи суцільні жіночі закінчення оригіналу чергуванням чоловічих і жіночих рим. Аналізуючи лексичний контекст ранніх Франкових версій, Г. Кочур критикує їх за засилення вузькодialeкtnих слів і зворотів.

У пізніших перекладах, значно ближчих до літературної мови, що ввійшли до книжки 1913 р. “Данте Аліг’єрі. Характеристика середніх віків. Житє поета і вибір з його поезії”, І. Франко відмовився від римовання і застосував білий вірш. Критики пояснювали це різними причинами. Погоджуючись з О. Домбровським, Г. Кочур пише, що “переклад поеми Данте терцинами потребував дуже багато часу і спокійної робочої обстановки, а їх у Франка ніколи не було” [9, с. 820]. Є ще одна важлива обставина: перекладаючи той чи той шедевр світової літератури, І. Франко часто ставив перед собою насамперед просвітницьке завдання, виконання якого дозволяло дати українському читачеві книжку, що ознайомлює з творчістю чужоземного автора, світом його ідей і образів. Стосовно Данте книжка І. Франка, за оцінкою Г. Кочура, з честю виконувала це завдання упродовж багатьох десятиліть.

Далі у розвідці розглянуто переклади з Данте П. Карманського і М. Рильського (“Божественна комедія: Пекло”, 1956), Є. Дроб’язка (“Божественна комедія: Чистилище”, 1968) та колективний переклад “Нового життя”, який зробили А. Перепада, М. Бажан, І. Драч, В. Житник, В. Коротич і Д. Павличко (“Vita nova”, 1965). Вказуючи на сильні і слабкі сторони конкретних перекладів, Г. Кочур виступає проти надмірно ригористичних оцінок окремих рецензентів і висловлює надію на нові інтерпретації Дантової поеми, що цілком відповідає його концепції множинності художніх перекладів. У цьому контексті можна припустити, як вітав би Григорій Порфірович появу нової версії “Пекла”, яка нещодавно вийшла у світ завдяки праці Максима Стріхи [10].

Рамки цієї статті не дозволяють докладно проаналізувати всі відгуки Г. Кочура про твори романських літератур, що виходили українською мовою. Серед них чимало розвідок, присвячених французькій прозі і поезії, зокрема романам “Здобич” і “Жерміналь” Е. Золя, “Мадам Боварі” Г. Флобера, поезії В. Гюо, П. Верлена, Ж.-М. Ередіа, Сен-Жон Перса тощо. Вони свідчать про глибоку обізнаність автора зі змістом і формою перекладених творів, які розглядаються у широкому історично-культурному контексті або, як тепер заведено говорити, у контексті полісистеми. Лейтмотивом Кочурових рецензій на художні переклади, як завжди, є високі вимоги до культури мови перекладної літератури, яка має адекватно відтворювати стилістичну самобутність оригіналу у єдності з його змістом і бути зрозумілою для українського читача. У відгуку про “Трофеї” Ж.-М. Ередіа в перекладі Д. Паламарчука Г. Кочур посилається на слова М. Зерова, який закликав українських поетів іти шляхом парнасців, щоб досягти точності і прозорості вислову:

*Оце твоя, поезіє, дорога.
Леконт де Ліль, Жозе Ередіа,
Парнаських гір незахідне сузір'я
Зведуть тебе на справжнє верхогір'я [11].*

Підсумовуючи, варто зазначити, що літературно-критичні праці Г. Кочура стали вагомим внеском у розбудову української історії, теорії і критики художнього перекладу, а також історії літературних зв'язків України зі світом. Вони (праці) є зразком ерудиції і неупередженості автора, який намагався об'єктивно розібратися в сутності фактів оригінальної і перекладної літератури, уникаючи при цьому категоричних оцінок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Кочур Г.* Література та переклад : Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Григорій Кочур ; упоряд. А. Кочур, М. Кочур. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – 560 с.
2. *Кочур Г.* Антична література. Два видання Львівського університету / Григорій Кочур // Кочур Г. Література та переклад : Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / упоряд. А. Кочур, М. Кочур. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 619–621.
3. *Кочур Г.* З античного світу / Григорій Кочур // Кочур Г. Література та переклад : Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 628–629.
4. *Кочур Г.* Літературна доля Вергілія / Григорій Кочур // Кочур Г. Література та переклад : Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 663–678.
5. *Кочур Г.* Геній іспанської драматургії. До 400-річчя з дня народження Лопе де Веги / Григорій Кочур // Кочур Г. Література та переклад : Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 773–775.
6. *Кочур Г.* Сервантес і його “Дон Кіхот” / Григорій Кочур // Кочур Г. Література та переклад : Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 780–787.

7. *Кочур Г.* Італійська література. Джованні Бокаччо / Григорій Кочур // Кочур Г. Література та переклад : Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур / Г. Кочур. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 788–810.
8. *Кочур Г.* Данте в українській літературі / Григорій Кочур // Кочур Г. Література та переклад : Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 813–841.
9. *Данте Аліг'єрі.* Божественна Комедія: Пекло / Данте Аліг'єрі ; пер. М. Стріха. – Львів : Астролябія, 2013. – 352 с.
10. *Кочур Г.* Література та переклад : Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Григорій Кочур ; упоряд. А. Кочур, М. Кочур. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 1001.

Стаття надійшла до редколегії 20.11.2013

Прийнята до друку 24.01.2014

УКРАИНСКО-РОМАНСКИЕ ПЕРЕВОДЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В КРИТИКЕ И БИБЛИОГРАФИИ ГРИГОРИЯ КОЧУРА

Александр Чередниченко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
бульв. Тараса Шевченка, 14, Київ, Україна, 01601;
e-mail: o-cherednychenko@ukr.net*

Рассмотрена роль Г. Кочура как критика перевода сочинений из романских литератур. Доказано, что статьи Г. Кочура стали весомым вкладом не только в критику, но также и в историю и теорию перевода.

Ключевые слова: романские литературы, рецензия, рецепция, переводческая интерпретация.

UKRAINIAN-ROMANIC TRANSLATION RELATIONS IN CRITICISM AND BIBLIOGRAPHY BY HRYHORIY KOCHUR

Oleksandr Cherendychenko

*Taras Shevchenko Kyiv National University
14 Shevchenko Blvd, Kyiv, 01601, Ukraine;
e-mail: o-cherednychenko@ukr.net*

The paper sheds light on the role of Hryhoriy Kochur as a critic of translated works of Romance literatures. It argues that Hryhoriy Kochur's articles became an essential contribution not only to the criticism but also to the history and theory of translation.

Key words: Roman literatures, review, reception, translation interpretation.